

דף יד

'אמר רבא: אפילו רבי דענוותנא הוא תנא אמרו משום רבי מאיר, 'אמר ר"מ' לא אמר' – ורשב"ג אביו, אעפ"י שענותן היה גם הוא, חשש הרבה לכבוד הנשיאות (ע' עשרה מאמרות – חקור הדין ב, יט. על ענותותו של רשב"ג, ע' ב"מ פה. אמר רבי שלשה ענותנין הן ואלו הן, אבא ובני בתירא ויונתן בן שאול. וכן אמרו עליו בסנהדרין יא: 'עינוותני בתרא').

'סיני עדיף... ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה. מלך רבה עשרין ותרתין שנין והדר מלך רב יוסף, וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף' – מכאן שהמתמנה להיות ראש, הריהו כמו נשיא שהכל תלמידיו [כמו שאמרו (בראש השנה כה.) כשבא רבי יהושע לפני רבן גמליאל עמד ר"ג ונשקו על ראשו וכינהו 'רבי' בחכמה ו'תלמידי' שקבלת את דברי] – שהרי רב יוסף היה גדול מרבה כמו שאמרו כאן, ואעפ"י כשנתמנה רבה לא נהג רב יוסף בשום שררה (עפ"י שו"ת מהר"ם מינץ בסוף הספר, ענף ראשון).

'ורב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף' – ערש"י. זו לשון הט"ז (י"ד שלו, א): ... ועיין ברמב"ן פרשת בחקותי, האריך בענין זה של רפואות, ומדבריו משמע בפירוש ורפא ירפא כמו שכתבנו. אך יש לי מקום עיון במה שכתב שם שאין מעשה רפואות בבית הצדיקים, וכן אמרו כל כ"ב שנה דמלך רבה, אפילו אומנא לביתיה לא קרא עכ"ל – משמע דמפרש שלא הוצרך לרפואה, ובגמרא משמע דהוא הלך לבית האומן רק שלא נהג כבוד בעצמו לקרוא אותו לביתו. שוב ראיתי בסוף הוריות מביא גם כן אגדה זאת, ומביא בעל עין יעקב שם פירוש גאון דהכי קאמר, הזכות של ענוה של רב יוסף גרמה שלא הוצרך כלל לאומן. ולזה כיוון גם הרמב"ן' (ע"ע בענין זה במובא ביוסף דעת ב"ק פה).

'סיני עדיף' – 'ודוקא שאע"פ שאינו מפולפל כל כך, הוא בקי בפירושן של הלכות ובמה שיוצא מהם, ויש לו בחינת דמיון הדברים זה בזה והוצאת דבר מתוך דבר כראוי, אבל מי שאין בידו אלא סוגית התלמוד סדורה בפיו ואין בידו דרך פסק ובחינה בדמיונות ובהבנת דבר מתוך דבר – אינו בכלל 'סיני' כלל, ולא בכלל בעל הוראה. ולא עוד אלא שצריך להזהר מהוראתם הרבה עד שיפלוטו מי שמאזניו מעויינות ושכלו זך להכריע את הכף לאחד מצדדיו. ומ"מ אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' (לשון המאירי).

[ע' במובא ביוסף דעת מכות כב: מאגרות משה שצדד לומר שאין צריך לקום מפני ידען גדול שאינו מבין לדמות מלתא למלתא, שהתורה שבו אינה 'תורתו'].

'איבעיא להו, רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף, רבי זירא חריף ומקשה ורבה בר רב מתנה מתון ומסיק, מאי? תיקו' –

'מי שהוא מפולפל ביותר עד שמתוך פלפולו מקשה כל כך עד שאין כח בנשאלים לתרץ, ויש מי שהוא מפולפל כראוי ושונה משנתו במתון, ומעלה אותה על דעת פסק – נסתפקו רבותינו אי זה מהם קודם. ומכל מקום בזמנים אלו – אחרון חביב, ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם בקבלת הרב הראוי לסמוך עליו, וחפץ ה' בידו יצלח' (לשון המאירי).

בני ת"ח שאביהם ממונים פרנסים על הציבור; בזמן שיש להם דעת לשמוע – נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם. בזמן שאין להם דעת לשמוע, נכנסים ויושבים אחרי אביהם ופניהם כלפי העם. ר' אלעזר בר"צ אומר: אף בבית המשתה עושים אותם סניפים (- מצורפין, שיושבין על יד לאביהם).

דף יד

כו. סיני ועוקר הרים – מי מהם עדיף לעמוד בראשות הישיבה? חריף ומקשה מול מתון ומסיק, מי עדיף?

נחלקו בדבר רשב"ג וחכמים מי עדיף. ומארץ ישראל שלחו: סיני עדיף.

התוס' (בעירובין לט:): נקטו על פי סוגיתנו שהלכה כסיני כנגד עוקר הרים. [ולדבריהם צריך לומר שזה שהלכה כרבה כנגד רב יוסף, זהו משום כלל אחר; שעד אביי ורבא הלכה כראשונים, והרי רבה מלך קודם לרב יוסף]. ואולם ברא"ש (שבת פ"ב כג) מובא בשם ר"י שכל מקום שחולק רבה עם רב יוסף בסברה – הלכה כרבה משום שהוא עוקר הרים. וזה דלא כהתוס' (אמת ליעקב).

חריף ומקשה מול מתון ומסיק (- שאינו חריף כל כך ומתוך שווה ומעיין יפה, מסיק אליבא דהלכתא), כגון רבי זירא ורבה בר רב מתנה – תיקו.

וכתב המאירי שבזמנים אלו האחרון חביב.

בריך רחמנא דסייען